

ԼՐԱԳԻՐ ԱԶԳԱՅԻՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԱՅԼՆ

ԲԱՅՆՈՐԳԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ամէն տեղի համար ուր այս լրագրի մուտքն արգիւրած չէ, ամբողջ 20րդ շրջանի (9040 դաս.—805 յունիս) բաժնորդագրին է 20 ֆր. կանխիկ, կտրելի է նաև բաժնորդագրուել քանի ամսի համար որ ուզուի, ամէն մէկ ամսականը 2 ֆր. հաշուելով և 1905 յունիս ամսէն տեղին չանցնելով պայմանով։
Համակ և ծրարագէտ է զրկել հեռակալ հասցեով. M. PORTOUKALIAN, Rédacteur du journal Arménia. MARSEILLE (France).

Ի ՏԱՐԻ

ԹԻԻ 14

1904 ՆՈՅԵՄԲԵՐ 2 ԴՆ.
(Հ. Տ. Հոկտեմբեր 20)

ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ

Իմրագրութիւնը, եթէ հարկ համարի, համառոտելով և կառավարման կը հրատարակէ իրեն զրկուած գրութիւնները։ Պարտաւոր չէ վերագործունել հրատարակուած ձեռագիրները։
Մանուցումներ կընդունուին հայերէն և ֆրանսերէն լեզուով։
Մանուցման 1 միլիգրամը 1 սանդղակարժէ 1 գրութիւնը 2 սանդղակով։
Les annonces, en français et en arménien, sont reçues aux bureaux de la Rédaction : Rue Beaumont, 9.

ԲՈՎԱՆ ԴԱՎՈՒԹԻՒՆ

Խմբագրական ազգ. — Հայոց վեհ. կարողիկոսի դրկած պատուիրակութիւնը յոռադր. — Ռուսիայի հայ եկեղեցական կայուածները խնդիրը. — Վանքի լուս. — Խաղաղութեան ժոյ համաժողովն ու հայկական խնդիրը. — Նամակ հոյ լամտական Հնդկաստանէն (Սինգարաջա). — Հայերի թիւը. — Կիլիկիայի կարողիկոսի ի. Կ. պոլիս. — Տ. Մաշոցի փառաբան. — Տեղական. — Փոքրիկ տորմանդակ. — Դոր հրատարակութիւններ. — Թիւրքիայի սուլթանը Եւ. Կիպոսի խնդիրը. — Թիւրքիայի լուս. — Ռուսեմաբոնական պատերազմը. — Արտասանման լուս. — Մանուցումներ։

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ ԱԶԳ

Կը խնդրենք մեր այն բաժնորդներէ որոնք Արմենիայի ներկայ 20րդ տարեշրջանի իրենց բաժնորդագրին գեւ չեն զրկած, փութալ հասցունել մեզ այս միջոցին, որով ոչ միայն իրենց պարտք վճարած, այլ և իրենց համակրութեամբ ու բաժնորդագրութեամբ պատուած թերթին զիւրութիւն մ'ընծայած կը լինին։ Արդէն 20րդ տարեշրջանի 4րդ ամսին մէջ մասն ենք։

ԱՄԵՆԱՅԵ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ
ՂԵԿԱՍ ՊԱՏՈՒԹԻՒՆԻՆԸ յՈՒՍԻՐ

Ուտըր, 18 հոկտ. 1904

Հոկտ. 10ի իրիկուան ժամը 9,04 անցած, չորեկանքը Պոստոնէն Ուտըր կը հասնէր, երկու Արքեպիսկոպոսներն իրեն հետ բերելով (Տր. Լորիս Մելիքովի Պոստոնէն Նիւ-Եորք մեկնած էր)։ Տեղւոյս ազգայիններէն խուս բազմութիւն մը Ուտըրի կա. յարանը խանուած, ակնկառոյց կը սպասէին երկու Սրբազաններուն, անոնց զիմաւորելու համար։

Երբ չորեկանքը Ուտըր կը հասնէր, Հայերու հոծ բազմութիւն մը կեցցենքով և ծափերով երկու Սրբազաններուն ողջունելով՝ նախապէս պատրաստուած կառախումբերը լեցունեցան և ուղղակի Ս. Փրկիչ եկեղեցին գնացին, ուր կարճատեւ ժամեր գութիւն մը կատարուելէ յետոյ ա. աւջնորդարան ելան։ Ամբողջ շաբաթ մը Ուտըրի Ազգային Սրբազաններ

ուն այցելեցին, սրտազին բարեմալութիւններ և անկեղծ յարգանքներ նուիրելով երկու Սրբազաններուն։

Հոկտ. 16ի կիրակի օրը եղակի օր մ'եղաւ Ուտըրցոց համար։ Առաւտոտեան ժամը 9էն սկսեալ մինչև 12, ազգայիններ խուսներում Ս. Փրկիչ եկեղեցին կը հաւաքուէին, օրուան ժամերգութեան ունկնդրելու։ Նոյն օրը պատարագեց Գեր. Սահակ Արքեպիսկոպոս Այվատեան եւ օրուան պատարագի քարոզ խօսեցաւ Իրիկուներ՝ ըստ նախօրոք յայտարարութեան մը՝ հանդէս մը տեղի ունեցաւ Ս. Փրկիչ եկեղեցւոյ Հոգաբարձութեան հովանաւորութեան տակ։ Որոշեալ ժամանակէն շատ առաջ եկեղեցւոյ ժողովարհը լեցուած էր ներկայներով. ոչ այնչափ ճշդապահ երեւալու մի. տուումով որչափ աթոռ մը ձեռք չի կարենալ ձգելու վախէն չուտ հաւաքուած էին։ Ժամը 6ին արդէն պէն աթոռ գրաւուած էր. անկէ յետոյ գաղտնիքի օտքի վրայ կանգնելու դատապարտուած էին։

Ատենապետութեամբ Նիւ-Եորքի հովիւ Արք. Տ. Ղեւոնդ վրդ. Մարգուկէսեանի, ժողովը բացուեցաւ (Տէ՛ր կեցո՛ղ դու զՀայս)՝ երգով. յորմէ յետոյ բեմ հրաւիրուեցաւ Գեր. Յովսէփ Արքեպ. Սարաճեան։ Սրբազանը ներկայներուն իրենց պատուիրակութեան տպաւորութիւնը լսելու բուռն տրամադրութիւնները հասկնալով, հակիրճօրէն տեղեկութիւններ տուաւ. ի միջի այլոց ըսաւ. «Կար ժամանակ մը որ Հայ ժողովուրդը կը գանգատէր թէ Հայ եկեղեցականը ազգային վերածնութեան գործերուն մէջ աջակցութիւն չի ցուցներ. թէ ան միշտ ձեռնպահ կը մնայ յեղափոխական խնդիրներու հանդէպ. հիմա Հայ ժողովուրդը կը տեսնէ իր սխալ են. թաղութիւնը, Հայոց վեհափառ կաթողիկոսն ա'լ ժամանակը հասած նկատելով ձեռք կը զարնէ Ազգ. վերածնութեան գործին։ Հայոց Հայրիկն իր պատանեկութենէն մինչև ներկայ ծերունազարդ հասակը, Հայ ժողովուրդին ցաւերովը տառապած, անոնց վիճակին բարւոքման համար յաւէտ տքնած, այսօր նա երևան կուգայ յայտ աշխարհի, հակառակ իրեն վրայ ծանրացած կարգ մը կաշկանդումներուն, և իր նահատակ ժո.

ղովորդի գլուխն անցած կը դիմէ Եւրոպայի տէրութիւններուն, յայտնելով Հայ ազգի տխուր վիճակը. և կը գոչէ Եւրոպացւոց թէ Հայ ազգն իր փրկութիւնը ձեռք բերելու համար՝ ուխտած է մինչև ցմա՛հ կռուիլ. եթէ նոյն իսկ ազգովին նահատակուի։» (Ծարխախարոյն) Սրբազանը յորդորեց որ Հայեր համերաշխ ապրին և իրենց ոյժերին, ձայներին միացնեն մեր ամենուն սիրելի Հայրիկին և անոր լսեն. արդէն ան ձեռք առած է հայդատուն։ Ծափերու մէջ իր խօսքերը վերջացուց։

Մեներգ մը երգելու համար բեմ հրաւիրուեցաւ Տիկին Բեկիրոն Կ. Թովմաճանեան, որը դաշնամուրի վրայ ընկերակցութեամբ Տիար Մ. Տ. Ս. Թաշճեանի, խիստ հիանալի երգեց «Ցուրտը փչեց ձմեռ սաստիկ» երգը։ Սոխակի մը գեղեցիկ և երկար ծես որ կը լսէինք ընդարձակ սըրահին մէջ։ Իր այնքան մարդուած թրթռուն և մեղմ ձայնովը պահ մը ներկայներուն սրտերը Հայաստանի վրայ անդադարձուց և անվերջ ծափերու մէջ կրկին անգամ բեմ կանչուեցաւ երգելու Այս անգամ «Երբ ալեկոծ» երգեց. որուն մէջ իրապէս ցոյց տուաւ գեղարուեստի ու երաժշտութեան համար ծնած ըմբռն. պարզապէս հիպնոսացուց ներկայները։ Սրտի անկեղծութեամբ կը գընահատենք յարգելի Տիկինն իր արժանիքին համար։

Երկրորդ տեսնախօսն եղաւ Գեր. Սահակ Արքեպ. Այվատեան։ Սրբազանը շնորհակալութեամբ յայտնեց իր անկեղծ զգացումները, Ամբրիկահայ ժողովուրդին ազգային խնդիրներով հետաքրքրուելու տեսնելով։ Պարսկա-Հնդկաստանի Հայերու վիճակին նկատմամբ բաւական խօսեցաւ և կոչ ըրաւ հայ մայրերուն որ հայ լեզուն սորվեցնեն հայ մանուկներուն։ Իր խօսքերը վերջացուց ծափերու մէջ։

Մեներգ մը երգեց Նիւ-Եորքէն եկած Պր. Մ. Տ. Ս. Թաշճեան, որը գնահատութեան արժանի է նոյնպէս. ծափերու մէջ կրկին բեմ հրաւիրուեցաւ ու երգեց «Ո՛չ, եղբա՛րք, ո՛չ, օտարներէն չի կայ յոյս» երգը. շատ զգայուն կերպով պատկերացուց այդ տխուր երևոյթը։

Նէմէնեան քոյրերն ևս երգեցին։ Արք. Հայր Ղեւոնդ վրդ. Մարգուկէսեան օգևորիչ ու խանդավառ խօսքերով հանդէսը փակեց։

Հայրիկի պատուիրակները հոկտ. 17ին Ուտըրէն Նիւ-Եորք գնացին, ուրկէ հոկտ. 22ին պիտի մեկնին դէպի Եւրոպա։

ՄԵՆԱԽՈՐ

ՌՈՒՍԻԱՒ ՀԱՅ
ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆ ԿԱԼՈՒԱՆՆԵՐԻ
ԽՆԴԻՐԸ

Վիեննայի «Նայե Ֆրայե Բրէսէ» լրագիրը հոկտ. 24ի թուին մէջ հրատարակած է Բեզէրսպուրկէն իր անփական թղթակցէ ստացած հետեւեալ հեռագիրը։

«Քրիստոսի վեադնիք լրագիրը կը ծանուցանէ թէ Սիմֆերեպոլի Հայ եկեղեցիի Խորհուրդին դարձեալ կատարեալ ինքնիշխանութիւն տրուեցաւ։ Հայոց դպրոցներին նիւթական մատակարարութեան մասին, եթէ այս լուր ճշմարիտ է, պատճառ կայ ընդունելու թէ Հայերի եկեղեցապատկան կալուածներին մատակարարութեան ուսում կառավարութենէն գրաւումը կատարելապէս պիտի վերցուի։»

Ռուսիայի Հայ եկեղեցական կալուածներին գրաւման լուրն ամենէն առաջ հրատարակող լրագիրը «Նայե Ֆրայե Բրէսէ»ն եղած էր։ Արդեօք այդ տնօրէնութեան յետ առնուած լինելու աւետիսն ալ առաջին անգամ ինք պիտի կրնայ տալ։

ՎԱՆԷՆ ԼՈՒՐԵՐ

Վանէն ուղղակի մեզ հասած լուրերէ կիմանանք որ ճիշդ չէ եղեր Անդրանիկին վառ մոտած լինելը։ Ուրիշ մի քանի յեղափոխականներ են եղեր որ վան գնացեր և մի քանի տուններ մէջ ապաստաններ են։ Կառավարութիւնն իմանալով պաշարեր է այդ տուններ և այդ պատրուակով կրակի տուեր է անոնց դրացի մի քանի տուններ։ Մի քանի փոքրիկ ընդհանրութեան պատահեր եւ երկու կողմէ մեռնողներ եղած են։ Ժողովուրդն ա. տոնք տեսնելով բնականապէս յուզուեց և ոմանք սարսափահար ա.

պատասխան տեղեր փնտռել են: Հիւսիսային Կովկասի միջին շրջանները միջամտելով, նորեկ յեղափոխականները խոստացել են իրենք հեռանալ վանքն եթէ ժողովուրդին կոտորած չլինի: Եւ կատարել են իրենց խոստումը:

Իսկ խմբապետ Անդրանիկի համար վանի մէջ կը խօսուի եղբր թէ իր ընկերներով մէկտեղ Աղթամարի վանքը մտած է. թէ թիւրք կռուականութիւնը նաւերով զօրքեր եւ երկու թնդանօթ զրկելու է անոնց վրայ որ ուժակոծեն վանքը եւ ձերբակալեն Անդրանիկը: Բայց ուժակոծութիւն չէ եղած եւ Անդրանիկ յաջողութեամբ իր խմբով հեռանալ վանքէն: Չգիտենք թէ ո՞րչափ ճշմարիտ է Աղթամարի մասին վանի մէջ պատմութիւնը: Բայց սաչափ յայտնի է մեզ թէ վանի ծովին վրայ բանող փոքրիկ առաքաւորականները թնդանօթաձգութեան չեն կրնար ծառայել արդէն: անոնց մէջէն արձակուող թնդանօթները, ուրիշներին ֆլախելէ առաջ, իրենց սաստիկ ցնցումներով այդ նաւեր ու իրենց մէջ գտնուած զօրքերը կը կընկղմեն:

ԽԱՂԱՂՈՒԹԵԱՆ ԺԳ ՀԱՄԱԺՈՂՈՎԸ
ԵՒ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԽՆԴԻՐԸ

Խաղաղութեան Միջազգային 13րդ Համաժողովն որ այս տարի Ամերիկայի Միացեալ-Նահանգներին Պոսթոն քաղաքին մէջ գումարուեցաւ եւ արտաքին գործերի նախարար Տ. Հէյն արտասանած բացման ճառովն սկսելով իր նիստեր հոկտ. 3էն մինչեւ հոկտ. 8 տեւեց, զբաղեցաւ նաեւ հայկական խնդրով: Ներկայ էին Ամենայն Հայոց Վեհ. Կաթողիկոսի պատուիրակ երկու արքեպիսկոպոսները:

Տօքթ. Յ. Լորիս Մէլիքով երկար տեղեկագիր մը կարդաց Հայաստանի ցաւալի կացութեան վրայ որ մօտակայ Արեւելի մէջ խաղաղութեան ու հանդարտ յառաջդիմութեան դէմ միայնակ պայտնալիք մ'եղած է: Այդ խնդրի վրայ խօսեցան նաեւ օտարազգի մի քանի պատուիրակներ որոնք ամէնքն ալ խստիւ դատապարտեցին թիւրքական զազանութիւնները: Հընչակեան կուսակցութիւնն ալ հայկական խնդրին վրայ իր կողմէ յիշատակագիր մը շրջած էր Համաժողովին:

Համաժողովն ի վերջոյ որոշում մը քուէարկեց որով կոչոււմ կընէր Եւրոպայի եւ մասնաւորապէս Ամերիկայի Միացեալ-Նահանգներին կառավարութիւններին որ նկատի առնեն թիւրքերի մէջ տառապող ժողովուրդներին անտանելի վիճակը, անյապաղ վերջ մը տալու համար ատոր:

ՆԱՄԱԿ
ՀԱՂԱՂՈՒԹԵԱՆ ՀՆԴԻՔԱՍՏԱՆԷՆ

Սինդաթալա, 6 սեպտ. 904

Հայաստանից կրկին տխրալի եւ սոսկալի լուրեր կը լսենք: Կարծում էինք թէ մասամբ վերջացել էին մեր թշուառ ազգի տառապանքներն, բայց հիմա կը տեսնենք որ կրկին սկսուել են եւ առաւել

խստութեամբ: Բաւական չէին անցեալ տարիներին կոտորածներն, որ նորէն կսկսին այդ անիրաւ ճանկաց ձեռամբ: Հայը շատ տառապեալ վիճակում է, որպէս ամենեցուն յայտնի է: Ցաւը երկու կողմից է. շատեք կսպանուին, իսկ այն խեղճերն որոնք այդ բարբարոսութիւններէց որ ոք եղանակաւ կապտուին, կը մնան առանց որ ոք զաշտպանի, առանց հագուստի եւ ամենից առաւել առանց կերակրի: Հետեւաբար մեծ թիւ էլ այս պատճառներին զոհ կերթայ:

Հարկաւոր են շատ օգնութիւններ, յատկապէս դրամական: Մեծ գումար է հարկաւոր օգնել մեր Հայաստանի թշուառ ազգակիցներին: Բայց աւա՜ղ, շատ փոքր կան որ այս գումարն տան, թէպէտ եւ կան նոյն իսկ մեր ազգի մէջ շատ հարուստ անձինք որք հեշտութեամբ կարող են նուիրել մեծ գումարներ այսպէս մի ամենահարկաւոր նպատակի համար:

Սոյն հանգամանաց ներքոյ, կարելի է օգտուէտ լինել դիմել Ամերիկացի անուանի միլիոնէր Պրն. Կարնէյըն (Mr. Carnegie): Այս ազնուաբարոյ եւ առատաձեռն պարոնն, որ ասեմ պատրաստ է օգնել որ ոք բարի նպատակի, հաւանական է ուրախութեամբ ընդունէ օգնել Հայաստանի խեղճներին: (1) Եթէ այսպէս մի անձն հաւանէ մեզ օգնել, յայտնի է որչափ բարի կը լինի հետեւեալը: Նրանի՜ թէ մի նշանաւոր Հայ այս փոքր նեղութիւնն կրէր, յայտնել լիովին Հայաստանի Հայերի ողորմելի վիճակն վերոյիշեալ անձինքն եւ խնդրել նրանից օգնել նոցա:

Վերջացեմ նամակս, յուսալով միայն որ Հայաստանի դուրսիւնն կը լաւանայ:

ՍԱՐԳԻՍ Յ. ԷՂԳԱՐ

ՀԱՅԵՐ Ի ԹԻԻՐԲԻԱ

Ճիւղարկարի անգլիքան եպիսկոպոս Վեր. Քոլինս, Ղաթիթի Մէ. Ժօրիլ Չըբլի երէց Վեր. Մարք Սուպիի ընկերակցութեամբ, հոկտ. 8/21ին այցելեց մեր պատրիարքաւ: Բան ընդունելութեան դահլիճին մէջ Վեր. Քոլինս ողջագուրուեցաւ մեր Ս. Պատրիարքի հետ եւ Վեր. Սուպի համբուրեց Ս. Պատրիարքին ալը: Վեր. Քոլինս կը կրէր եպիսկոպոսական մանիշակագոյն սքեմը, որի վրայ յէն երկար վերարկու մը. վիզէն կախած էր ոսկի եւ արծաթ երկու խաչեր: Տարազը լատինականին աւելի պարզն էր: Մտերմական տեսակցութիւն մը տեղի ունեցաւ Ս. Պատրիարքին եւ Վեր. հիւրին միջեւ: Թարգմանի պաշտօնը կը կատարէին Տիարներ Աբրահամ Տէր Թակոբեան եւ Մաքսուտ Հարենց որոնք Ս. Պատրիարքի յատուկ հրահրովը ներկայ կը գտնուէին: Անգլիական եւ Հայաստանեայց ուղղափառ եկեղեցիների ծիսական եւ դաւանաբանական հարցերին վրայ կարծիքի փոխանակութիւններ եղան եւ Ս. Պատրիարքը բացատրեց Հայաստանեայց եկեղեցիի ծէսերը, օրէնքներն ու վարդապետութիւնները: Սրբազան հիւրը շնորհակալութիւններ յայտնելով իրեն եղած պատուասիրութեան համար՝ հը

րաժեշտ առաւ Ս. Պատրիարքէն եւ առաջնորդուեցաւ Մայր-Եկեղեցին ուր խորին երկիւղածութեամբ եւ պատկառանքով այցելեց տաճարին բոլոր մասերը: Սեղանին առջեւ գլուխը շարժելով խաչակնքեց եւ ձեռքերը միացուցած աղօթեց: Իրեն առաջնորդող վարդապետներն իր փափաքած բոլոր ծանօթութիւնները կուտային: Սրբազան հիւրը կրկին շնորհակալութիւններ յայտնելէ եւ ներկայ գտնուողներն օրհնելէ յետոյ մեկնեցաւ:

Հետեւեալ օր Ս. Պատրիարքը հո. խաղաղաձայնեցութեան գնաց Վեր. Քոլինսին Բէրա, ուր փոխադարձ յարգանքներ ընծայուեցան իրեն եւ երկու եկեղեցիների բարեկամական յարաբերութիւններին վրայ գոհունակութիւններ եւ անոնց վիճակին վրայ տեղեկութիւններ փոխանակուեցան:

— Վանի լեռնային Շատախ գաւառի աւանին մէջ Հայերին համար նոր վարժարան մը բացուել է, որի ուսուցչական կազմութիւնն ու նիւթական մատակարարութիւնը տարօրինակ եղած է: Վարժարանն ունի 5 ուսուցիչ որոնցմէ մէկին իբր վարձք տուել են 10 ոսկի Վանի կաթողիկոսները, 2 ուսուցիչների ամսականը կը վճարեն բողոքական միսիոնարները եւ տեղացի ժողովուրդն ալ կը հոգայ միւս 2 ուսուցիչների ծախքը որոնց հաշուին տարեկան 12 օսմ. ոսկի կը շրջուի Կ. պօլսի պատրիարքարանէն:

ԿԻԼԻԿԻԱԻ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍՆ Ի Կ. ՊՈԼԻՍ

Կիլիկիայի Ս. Կաթողիկոսն այցելութիւններ ընդունելու եւ այցելութիւններ տալու սկզբնական գործողութիւնները վերջացուցած լինելով, իր Կ. պօլսի երթալու բուն նպատակին՝ այն է Կիլիկիայի աթոռի նիւթական եւ բարոյական պետքերը հոգալու համար աշակցութիւններ գտնելու գործին ձեռնարկած է արդէն:

Այդ նպատակի համար Կ. պօլսի Ս. Պատրիարքն ալ Ազգին դրամատէրներէն 12 անձեր խորհրդակցութեան հրահրեց է պատրիարքարան:

Ամեն. Տ. Սահակ Ս. Կաթողիկոս Սիսի վանքին մշտական հասոյթ մը գոյացունելու համար չերամատաժութեան վարպետի մը հետ բանակցութեան մտած է որ քիչ ատենէն Սիսի պիտի երթայ թէն Կ. պօլսի մէջ նը. Կիրատուութիւններ սկսած են լինել Կիլիկիայի աթոռին օգնելու համար, բայց այդ նուիրատուութիւններ հասոյթի առժամանակեայ աղբիւր մը լինելով ոգևորութեան տպաւորութեան տակ, Ս. Կաթողիկոսը հաստատուն եկամուտներ ստեղծելու ջանադիր է:

— Ս. Կաթողիկոսը հոկտ. 10/23ի կիրակի օր Սկիւտարի Ս. Խաչ եկեղեցին հրահրուած լինելով, քարոզ մը խօսեց է հոն: Մեծ բազմութիւն ամէն կողմէ եկած ներկայ գտնուած է քարոզին եւ չքեղ ընդունելութիւն մ'եղած է իրեն Սկիւտարի մէջ: Նորին Ամենապատուութիւնն այցելեց է

նաեւ Պէրպէրեան վարժարանը: — Կ. պօլսի թաղերի եւ արուստի ձաններին կողմէն հետզհետէ հրահրեւեր կը լինին Ս. Կաթողիկոսին իրենց եկեղեցին ալ այցելելու եւ քարոզելու: — Ս. Կաթողիկոսն Երւոյզի պատն երթալով, սուլդանի ծննդեան տարեդարձին առթով իր հօտի հաւատարմական զգացումները ներկայացնող ուղերձ մը մատուցեց է սուլդանի Ա. քարտուղարին միջոցով:

Տ. ՄԱԾԹՈՅ Վ. ՓԱՓԱԶԱՆ

Արժ. Մաշթոց վրդպ. Փափազեան որ Վեհ. Կաթողիկոսի հրամանով Ամերիկայէն Ատրպատական գընացած էր Սալմաստի հովուութեան պաշտօնով, հասեալ է Գաւրէժ ու եկեղեցիին մէջ հանդիսաւոր կերպով կարդացեց է Ս. Հայրապետի կնիքակն ու ժողովրդին կը յորդորէ իրենց զաւակներ հեռացունել օտարազան վարժարաններէ: Տ. Մաշթոց վարդապետինք ալ քարոզ մը խօսելով բացատրեց է Հայրապետական կոնդակը եւ խրատեց է ժողովրդին որ իր վարժարանների բարեկարգման եւ զարգացման հոգ տանի, արգիւելու համար օտարոտի վարժարանների կրթական ֆլախակազդեցութիւնը:

Տ. Մաշթոց վ. հաղորդեց է նաեւ Վեհ. Կաթողիկոսի հրամանը, փաթեցնելու համար Ատրպատական Առաջնորդի ընտրութիւնը:

Տ Ե Ղ Ա Կ Ա Ն

Գաղթականութեան Հովիւ Արժ. Տ. Յովհան քահանայ Մանգակունի Պատ. Հոգաբարձութեան որոշման համեմատ, Տարօնի արկածեալներին նպաստ հանդանակութեան մը ձեւով նարկելով փոքրաթիւ հայ գաղութի մէջ, 500 ֆրանգ հանդանակած է որ փութացած են շրկել պատրիարքարանի միջոցով Տարօնի արկածեալներին բաշխուելու համար:

— Գահիրէեանակ Տիար Մկրտիչ Պատրիարքի որ Բարեղի իրաւագիտական ֆագիւլէին առջեւ իր վերջական քննութիւններ յաջողութեամբ անցուցած եւ փաստաբանութեան վկայութիւն ստանալու արժանացած է փառաւորապէս, քիչ մը ժամանակ Ս. Յրանսարի մէջ անցունելէն յետոյ, վաղը Մեսսաժըրի Niger շոգենաւով կը մեկնի Մարսէյլէն: Դէպի Եգիպտոս ուր իր իրաւագիտական հմտութեամբ պիտի կրնայ օգտակար հանգիստանալ մեր ազգակիցների:

ՓՈՔՐԻԿ ՍՈՒՐԶԱՆԴԱԿ

Բարիկ Կ. Բ. — Ծնորհակալութիւն — Հարկ չկայ շրկելու: Կանցունեք ձեր հաշուին:

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Ծնորհակալութեամբ ստացած ենք հետեւեալները:

ԽՄԲ.

ՀԱՅԱՍՏԱՆԸ ԵՒ ՀԱՐԵԻԱՆ ԵՐ-
աբուաբ. կիրՆԵՐԸ. Հրատարակութիւն ԵՂ.
հրապալի Հայ Որսանողական Միոն-
էն Իրեն, քան. Ժրենգ. 1904.

[վազուց է որ խիստ զգալի եղած
 էր նոր Հայաստանի նոր քարտեզի
 մը պետքը, հայերէն տառերով տըպ-
 ուած: Ահա «Եւրոպայի Հայ Ուսանի-
 ղական Միութիւն»ը կը լեցունէ այդ
 պահաս, հրատարակելով ամբողջ նոր
 Հայաստանի (Թիւրքական, ռուսական
 և պարսկական) այս հայատառ, գու-
 նաւոր և գեղատիպ քարտեզ և նշանա-
 կելով շատ աժան գին մը, Մէկ ՖԸ-
 ՐԱՆԳ: Քարտեզը, որ 1: 3,500,000
 համեմատաչափով շինուած և տպագ-
 րուած է 71 հարիւրորդամէտր լայ-
 նութիւն և 58 հարիւրորդամէտր եր-
 կայնութիւն ունեցող թուղթի մը վը-
 ռայ, փոստով շրջուելու գիւրութեան
 համար ծալուած է անփոփոխած է
 թանձրաքարէ չքեղ կողքի մը մէջ:
 Հայաստանի ընդհանրական քարտէ
 ղէն զատ՝ յիննոյն թղթի վրայ ա-
 ռանձին տեղեր մանրամասնօրէն դըր-
 ուած են նաև Սասունի եւ Կիրիկիաի
 մասնաքարտեզները:

կը յուսանք թէ, և պէտք է որ,
լզտնուի այսուհետև Հայ մը այնչափ
անտարբեր որ չուզէ մէկ ֆրանք մի-
ան տալով իր ձեռքի տակ ունենալ
իր ազգային Հայրենիքի, ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ
այսպիսի աժանագին եւ գեղատիպ
քարտէզ մը:]

Ստանալու համար գիմել հրատա-
րակիչներէ հասցէին.

Union des Etudiants Arméniens de
l'Europe
Rue de l'Ecole-de-Chimie, 2
(Suisse) GENEVE

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՍԵՄԱՆԱԿԱՆ
ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՆ

Տրոյմս ԲԱՅՅԻԻ
 ԿԱԹՕԵՐ» Հատոր առաջին, գրեն է
 Դր ձեռն շիկենդ

սղոթի
սօ է որ (կԱՅԾԵՐ) հատոր երկրորդ և զեթը
իւրաքանչիւր (լիակատար) զինն է 7 շէկինգ.

«Կայծեր»ի ֆ. հատորի բաժանորդ-
ները պետք է ուղարկեն մեզ ան-
բոխի մ. զորագրերը, իրենց այժմեան հաս-
տիակի ցեն և մեկ շիկնդի նամակադրոշմ
ոչնակով՝ ճանապարհածախսի համար։ Իսկ նո-
ւաբ. թ. թ. «Կայծերի» առաջին հատորը
ան վիճելու գէպքում, կը զինուկի այդ պա-
ստած է ճանխուած մեկ շիկնդր։

Իսթիքի վերջերս լոյս տեսած «Սա-
տուր, վառար» — 8 չիլինգ, «Դաշիր-քէկ» —
8 չիլ, «Ռսկի Աքաղաղ» — 3 չիլինգ
և միւս գրքերը ցանկացողները պի-
տի ուղղակի գիմն մեզ հետեւեալ հաս-
ցիւմով. —

Mm RAFFI,
32, Richmond gardens,
Shepherd's bush,
London, W.
(England)

ARMENIA. A Monthly Publication.
Vol. I. No. 1 October 1904. Subsc-
ription, 1 dollar a year. Address; E-
ditor of «Armenia» 2285 P. O. Box.
BOSTON. Mass. (U. S. America):

(ինչպէս հրատարակուած էր Ար.
Անխաի նախորդ թուի Պօսդոնէն

Թղթակցութեան մէջ, Ամերիկայի Մի-
ացեալ-Նահանգների Պոստոն քաղա-
քին մէջ սկսած է հրատարակուիլ Ար-
մէնիա անունով անգլիերէն ամսա-
թերթ մը որ իրեն նշանաբան ըն-
դունած է հայասէր մեծ մարդուն
կլատտոնի խօսքը «To serve Arme-
nia is to serve civilization» : Ա թիւն
(1904 չօկտ.) որ ստացած ենք և որ
զարգարուած է նաև Մկրտիչ Ա. Կա-
թողիկոսի և «Հայաստանի բարեկամ-
ներ» ամերիկեան ընկերութեան նա-
խագահուհի Տիկին Ժիւլիա Ուարտ
Հօուի պատկերներով, ցոյց կուտայ
արդէն թէ Հայերի կողմէն փոխա-
գարձ քաջալերութեան արժանի
թերթ մ'է այն:

ԹԻԻՐՔԻԱԻ ՍՈՒԼԴԱՆԸ
ՆԻ ԵԳԻՊՏՈՍԻ ԽՏԻՎԸ

(Ծար 13րդ բռնէն և վերջ)

Եթէ կարելի է հաւատալ թիւրքական միջավայրերին մէջ պտըտող զրոյցի մը — և պէտք է ըսեմ որ այդ զրոյցը տարածողներն են մանաւանդ ներկայ կառավարական գրուածեան հակառակորդները, Եգիպտոսի խըրիվին համար սուլդան Համիդի վարմունքի այս փոփոխութիւնը օրինակին սուլդան Ուրատ Ե. Ի յարաբանական մահի հետեանքն է եղած, Ապտիւլ-Համիտ կուզէ եղբր խըտիլին սիրտը շահիլ որ իրեն նպաստոր միջամտութիւն մ'ընէ Գահրիէի մահմետական անուանի համալսարանի էլ-Ազհարի շէյխերին քով, դադարեցնելու համար իրենց թշնամութիւնը որով միշտ, թէն խուս կերպով, ոգևորուած են Ապտիւլ Համիտի դէմ:

Մուլդան Մուրադ Ե. ի մեռնելովս
որ սուլդան Ապտիւլ Համիտ կրնա
խալիֆա լինել որովհետև խալիֆայու
թեան իրաւունքը մահով միայն կըր
այ կորսուիլ և անկախ է սուլդանու
թեան իշխանութենէն։ Քանի որ Մու
րադ Ե. կապրէր, իր եղբայր խալի
ֆա չէր և օրինաւորապէս պէտք էր
ը մզկիթներին մէջ աղօթքը Մու
րադ Ե. ի անունով կատարուէր։ Սա
յայն բնականապէս այդպէս չէր լիներ
սմանեան կայսրութեան և անկէ կա
յում ունեցող մահմէտական երկիր
ներին մէջ։ Բայց էլ Աղջարի մէջ, որ
սուլդանի ուղղակի իշխանութեան տակ
ի գտնուիր, չէյխերը չէին քաջուեր
արողել թէ միակ և օրինաւոր խա
ֆը Մուրատն է։ Հիմա որ Մու
րատ մեռած է և Մարգարէի յաջոր
ը (խալիֆ) Ապտիւլ Համիտն է ա՛յ
ղ-Աղջարի համալսարանի հակառա
ւութիւնը գոյութեան իրաւունք մը
ունենար իրենց կրօնական օրէնքով
լ սակայն անոնք փոխած չեն դեռ
սուլդանին հակառակ իրենց քարո
ւթեան ոգին։ Այդ բան վրդովիչ
ան մ'է և Եւլտըզի պալատին մէջ
նահանգիստ են ու կը մտաւորանային
է քանի որ մահմէտական օրէնքի
ստակէտով ընդդիմութեան իրա
ւունք չունին ալ, արդեօք ատոնց
նամութեան խորր զննելով Անգա

լիացինների մատը չպիտի՝ տեսնուի ու
րոնք յարատեւութեամբ եւ զարմա-
նալի կանոնաւորեալ ընթացքով մը
յառաջ կը տանին իրենց ծրագրի
գործադրութիւնը, իրենց հովանաւո-
րութիւն Արարիաի վրայ հաստատե-
լու եւ խալիֆայութիւնն իրենց օգտա-
կար կերպով իրենց իշխանութեան
տակ առնելու համար:

Մէքքէյի շէյխերը և խաշիֆա-
յոշքինը

Ամէն անգամ որ Եւթմէնն ու Ասիրը
 օտքի ելած և գէնք վերուցած են,
 շարժման պարագլուխներն իրենք
 զիրենք խալիֆ հրատարակած են
 ինչպէս Էմիր Նիսպին Ասիրի մէջ եւ
 չէրիֆ Նէճէտտինը Եւթմէնի մէջ, Բայց
 որովհետև Արաբիաի այդ կողմեր բը-
 նակող ցեղերը ոչ-ուղղափառ մահ-
 մէտականներ են որոնք սիւննի մահ-
 մէտականներէն ոչոյնչափ պարսաւելի
 և դատապարտելի կը համարուին որ-
 չափ Նէճի վահապիղները, Կ. պօլսի
 խալիֆաին դէմ Արաբիաի մէջ երևան
 եկող այդ խալիֆաներ չեն կրնար յա-
 ջրդիլ իսլամական աշխարհին մէջ ի-
 րենց կուսակիցներ ունենալու իրենց
 հետևողների թիւն իրենց ձեռքի տակ
 ունեցած զօրքերի թուէն անդին
 անցնիր բնականապէս եւ հարկ կը
 ինի որ նշանաւոր յաղթութիւններ
 կատարեն որ կարենան գէնքի ուժով
 շնդունել տալ իրենց կրօնական վար-
 ղապետութիւններ:

Մահմետական երկիրներին մեջ
քաղաքական ոչ մէկ շարժում չկրնար
յաշոյոթեան եւ տեսականութեան
ազդէն ունենալ եթէ կրօնական գա
ղափարի մը վրայ հիմնուած չէ. մարմ
աւոր իշխանութիւնը կրնայ կառուց
ելի միայն հոգեւոր իշխանութեան վը
րայ: Արդ, այժմ կը տեսնուի որ սու
լթան-խալիֆին դէմ կանգնիլ կ'ըս
պառնայ Արաբիաի մէջ մրցակից մը
որ միւսներին պէս հերետիկոսու
թեամբ արատաւորեալ չէ, այլ ուղ
ղափառ եւ ճշմարիտ հաւատացեալ մը
որ Գահիրէի խալիֆաութեան աւան
դութիւնը, հինգդարեան ընդմիջե
լէն յետոյ, կուզէ վերահաստատել եւ
այդպէս նորէն ստանալ ամբողջ իսլա
մական աշխարհին մէջ էմիր ալ Մու
հէմմի տիտղոսը որ Ռուսի սուլդանը
ափշտակած էր: Այդ ծրագիրը կազ
մած են եղեր անգլիացի գործակա
նարներ եւ արդէն այդ նկատմամբ
անակցութիւններ ալ սկսուած են
ղեր իրենց և Մէքքէի շէրիֆ Ալամ
էֆիգ փաշաի միջև:

Մարգարէին Արաբիա տիրապե-
կէն յետոյ, Մէքքէի և Մէտինէի
բիճներն որոնք Հալիմի սերունդէն
են, իրենց իշխանութիւնն փոքր առ
փոքր տարածելով Հիճազի վրայ՝ մի
ազաւորութիւն հաստատած էին որ
երկին ժամանակներ Գահիրէի մա-
լուք սուլդանների գերիշխանու-
եան ենթարկուած էր, Նոր Եգիպ-
տոյ Սէլիմ Ա. Եաւովդի ձեռքն ան-
աւ, Մէքքէն ու Մէտինէն ալ փա-
ռազի իշխանութեան սահմանին մէջ
նաեւ և փատիլահն այդպէս իր սուրի

իրաւունքով ստացաւ Խալիֆաի արտա-
ղըը, Սէրիմ Բ. Մէսգի (գինով) ժա-
մանակ] Թիւրքերն երեցան Եէմէնի
մէջ և սկսան Արաբները հարստահա-
րել: Մուհամմէտի գերդաստանը կո-
ղոպտուեցաւ Մէքքէի ժառանգական
չէրիֆութեան իրաւունքէն, սուլդանն
իր սպասաւորների մէջէն առաջին
պատահածը Սուրբ Քաղաքներին կա-
ռավարիչ նշանակեց եւ Մէքքէի շէ-
րիֆն այնուհետեւ դարձաւ օսմանեան
պարզ պաշտօնատար մը որ կրնար
պաշտօնանկ լինել իր տիրոջ քմահա-
ճոյքին համեմատ. Շէրիֆի պաշտօնն
իր հին հմայքէն շատ բան կորսնցուց-
ածուրդի կը հանուէր և ով որ ամե-
նէն շատ վճարէր, անոր կը տրուէր
Ալլ սակայն եթէ այդ պաշտօն անց-
նէր իրօք գերազանց մէկի մը ձեռք
որ կարենար Արաբներն իրար հետ
միացունել Թիւրքերին դիմադրելու
գաղափարով, շատ հաւանական է որ
Արաբիաի մէջ Թիւրքերի տիրապե-
տութեան վերջն եկած կը լինէր:

Հիմակուան շէրիֆը, որ շարժում
սիրող, գործունեայ, փառասէր մէկն
է, իր ազգական ու նախորդ շէյխ
Ալպտիւլ Մուդդալայի պէս փորձած
է միշտ շէրիֆութիւնը ժառանգակա-
նաբաժնեայ իր ընտանիքի մէջ — իր
ընտանեկան ծագում կը տանի կը
նստցունէ մինչև Մարգարէն եւ իր
այդ ազգաբանութիւն ընդունուած է
մուսուլմաններէն —, վերահաստատե-
աւ համար իր պապերի նախկին մարմ-
աւոր իշխանութիւնը, Անգլիացիներն
որեն խոստանալով որ Մէքքէն, Մէ-
դիննէն և ատոնցմէ կախում ունեցող
տեղերը կը միացունեն և վերհաստա-
տան իշխանութիւն մը կը կանգնեն հոն,
ըլ ջանան զինք համազել որ ելնէ հը-
սատարակէ զինք նոր խալիֆ մը,
նախմայականների յաջորդութենէն:
Պատմութիւնը կը հաստատէ որ Մէք-
քէի ու Մէտինէի բազդը կախում
ունեցած է միշտ Եգիպտոսէն: Եգիպ-
տոսին տէր եղողը՝ միննոյն ժամա-
ակ տէր դարձած է նաև Արաբիաի
ուրբ քաղաքներին: Այդ տակաւին
այսօր ալ ճիշտ է, թէև այժմ Սուէզի
բանց մ'ալ կայ բացուած: Անգլիա-
ններն — որոնք այժմ Եգիպտոսի
էլ տեղաւորուած են անկէ դուրս
նշնելու կերպով, թէև ժամանակով
սոր հակառակ խոստումներ արած
ներն — հանապազ կաշխատին իրենց
ործ յառաջ տանիլ եւ լրացունել,
եռք զնելով Մէքքէի և Մէտինէի
ոայ: Այդ նպատակի հասնելու հա-
սար մէկ միջոց միայն կայ. այն է՝
նդրին կրօնական կերպարանք մը
ալ, Գահիրէի խալիֆայութիւնը վե-
սահաստատել և իսլամութեան սրբա-
նան վայրերն այդ կերպով անցունել
ալ Հաւատացեալների այնպիսի պե-
տ մը իշխանութեան տակ որ ինք
կ'Անգլիաի պաշտպանութեան տակ
ոնուի, ինչպէս որ Փաղմայական
ըրկին խալիֆներն ալ մամլուք սուլ-
տանների հնազանդ ծառայներն էին:
Այո ծրագիր քմածին երևակայա-
ն բանմը չէ բնաւ. շատ իրական
և կարելի է աւելցունել նաև թէ

գործադրութեան դրուելու ենթարկուած։ Ամէն բան կախում ունի հանգամանքներէն և յարմար ժամանակի մը հանգիպելէն։ Հոգեբանական այդ յարմար ըրպէն, այդ պատեհ ժամանակը հասած է արդեօք։ Յայտնի չէ դեռ։ Բայց սաշափը յայտնի է և ճիշտ որ անգլիացի պատուիրակները Մէքսիկոյ չէրիֆին հետ տեսակցած և իրեն որոշ առաջարկներ ըրած են որոնց եզրակացութիւնն այս է ահա։

Ասորի և Չիլիի երկիրներին մէջ տիրապետած մահմէտական նախկին վեհապետների սերունդէն չորս իշխաններ որոնք քաղաքակրթութիւնը սիրող մարդեր են, այսօր կատարելապէս զրկուած, խեղճ վիճակի մը մէջ կապրին։ Անգլիական կառավարութիւնը կը համաձայնի ատոնցմէ մէկը նորահաստատ իշխանութեան մը զուխն անցունել խալիֆի տիրոջ սուլի էթէ Չեր Բարձրութիւն հաւանութիւն տալ, անգլիական կառավարութիւնն այդ ծրագրի գործադրութեան գէժ դժուարութիւն մը չի տեսներ։ Միայն թէ, որովհետեւ Չեր Բարձրութիւն Մարգարէի սերունդի ներկայացուցիչներէ մին է և նկատուած է իբրեւ գերագոյն ապաստանը միւսիւրմանութեան, պէտք է որ այն օր որ յիշեալ խալիֆի իշխանութիւնը ճանչցուի Անգլիան, Չեր Բարձրութիւնն ալ զայն հաստատող ֆէդալ մը հանէ։ Անգլիական կառավարութիւնը պարտաւորութիւն կը ստանձնէ Չեր Բարձրութեան և իր սերունդի յատկացունել այդ խալիֆայութեան հասոյթների մեծ մասը։ Ատկէ զատ, Մէքսիկոյ և Մէլիանի քաղաքներն և իրենցմէ կախում ունեցող տեղերը Չեր Բարձրութեան պիտի տրուին և անկախ պիտի լինին։

Այսամ Բէթիգ փաշան Անգլիացիներէ այդ առաջարկներն չլսածի պէս վարուած է։ Կարելի է որ կասկածելով չէ վստահած անոնց վրայ։ Բայց ո՞վ կրնայ երաշխաւորել ապագային համար։

Դիւրահասկնալի է ուրեմն որ սուրգան Համիտ ջանայ և աշխատի որ արաբական աշխարհին մէջ մեծ հեղինակութիւն ունեցող էլ-Ազհարի համալսարանն որոշապէս և վճարական կերպով ի նպատակ իրեն խօսի և իր օրինաւոր խալիֆայութեան իրաւունքը տարակոյսի տակ ձգող ունէ քըն։ Նադատութեան տեղ չի տալ։ Եւ էլ-Ազհարի չէլիսերին վրայ ազդելու լաւագոյն միջոցն ալ խրտիվի միջամտութիւնն է որ իրենց քաղաքական վիճակներն է։ Ահա ատկէ ծագած են այժմ փատիշահին սիրալիր եւ եռանդուն յարգանքի անսովոր ցոյցերն իր գերիշխանութեան տակ գտնուող վեհապետին։

(ՍԷՄԱՅՕՐ)

ԹԻԻՐԲԻԱԷՆ ԼՈՒՐԵՐ

Սալոնիկէն կիմացունեն որ հոկտ. 20ի երեկոեան ժամ 6ին, պուլկար քահանայ մը իր տան դրան սեմին առջև սպաննուեցաւ ընկողնէն հինգ հարուածով։ Մար-

դասպան անձանք է։ Բայց հանրային կարծիքն այդ սպանութիւնը կը վերագրէ յունական կոմիտէին որովհետեւ այդ քահանայն պուլկար «քոմիտաճի»ների գլխաւորներէ մին համարուած էր։ Մեծ զրգութիւն կը տիրէ քաղաքի յունական և պուլկարական կուսակցութիւններին միջև։

— Կ. պոլսէն կը հաղորդեն թէ ոստիկանութիւնը մաքսատունը դրուած երկու հակերի մէջ քանի մը հատ պայթուցիկ բոււռեր գտեր է։ Այդ հակերի ուրիշ հոգեբերուած լինելը գեռ չէ հասկցուած։

— Արիւսկան Տրիպոլսէն կիմացունեն թէ նահանգին ներսերը. Օրֆէլի մէջ, տեղացիները 6 թիւրք զօրք սպաննեցին։ Տուրքեր ժողովուրդ պաշտօնավ հոն դրելու մէջ զօրքեր հարստահարել էին տեղացի ժողովրդին, որոնք այժմ նուաճելու համար տեղական թիւրք իշխանութիւնները հարկ տեսեր են 2 թեղանոթով բաւական զօրք դրկել անոց վրայ։

— Սալոնիկէն հոկտ. 27ին եկած հեռագիր մը կիմացունէ թէ խոռվութիւնը հետզհետէ աւելի կը սաստկանայ Մակեդոնիայի մէջ։ Յունական մասնաժողովներն ազգու կերպով կը գործեն։ Իրենց ապաստանատեղերէն թիւրք 50ի չափ կը կարծուի։ Սալոնիկէ և Մանասթըրի նահանգների զանազան կողմերէն լուրեր կուգան թէ պատրիարքական (յունական) և էքզարքական (պուլկարական) ժողովուրդների կողմէն իրար դէմ սպանութեան փորձեր կամ սպանութիւններ կատարուած են։

— Պաղատաի երկաթուղին Գոնեարի և Էրէյլի-Պուլկուրուի միջև բանելիք 200 հազարամէթրոնց բաժնին հոկտ. 27ին բացուելու հանգէսին առթով Պաղատաի գծի վարչական ժողովի նախագահն որ միւսնոյն ժամանակ Տէօյզ Պանքի տնօրէնն է, Ալմանիարի Վիլհէլմ Բ. կայսրէն ստատու հետեւեալ նամակը.

«Մեծ գոհունակութեամբ իմացայ որ այսօր, իմ օգնութեամբ բարեկամ Ն. Վ. Թիւրքիայի սուլթանի ծննդեան տարեգարծին օրը, Պաղատաի երկաթուղային գծի առաջին հաստատումը որ կը գտնուի Գոնեարի և Պուլկուրուի միջև, հանդիսանորապէս բացուած է։ Ուրախ եմ որ Ալմանացիների նախաձեռնութեան և Ալմանացիների արհեստագիտութեան արդիւնքն եղող այդ կարեւոր մասն իրաւորութեան յաջողութեամբ, ծագած զանազան դժուարութիւններին հակառակ։ Ուստի հարկ կը համարիմ յայտնել ձեզ, ինչպէս նաեւ այս մեծ գործի բոլոր մասնակցողներին, իմ լիովին շնորհակալութիւնս՝ կատարուած աշխատանքին համար և ջերմ բարեմաղթութիւններս Պաղատաի գծի յաջող շարունակութեան եւ աւարտումին համար։»

Բացման հանգէսին ներկայ կը գտնուէր սուլթանի կողմէն էվլաֆի (բարեպաշտական հաստատութիւնների) նախարար Թիւրքիան փաշան հետ մէկտեղ, գերմանացի զօրավար Ալէքս փաշան որ օսմանեան ծառայութեան մէջ կը գտնուէր։

— Սուլթան Համիտի ծննդեան 58րդ տարեգարծի հանգէսը կատարուած է Թիւրքիայի մէջ առանց ունէ միջադէպի։ Այդ առթով հրախաղութիւններն արգելուած էին կառավարութեան կողմէն։

— Պէշեթաշի կառավարիչ միւշիի Հասան փաշան, որ նախկին սուլթանի Մուրատ Ե.ի պահնորդութիւնն ըրած է երբեմն, յանկարծամահ եղեր է։

Հասան փաշան ստորին ծագումէ բարձրացած մէկն էր. դէպքի մը շնորհով, կարողալ գրել անգամ չէր գիտեր։ Հացագործի աշխատ մէջ և յետոյ իրրեւ հասարակ զօրք մը մտած էր բանակին մէջ։ Սուլթան Մուրատը 2րդական պալա-

տէն ազատելով նորէն գահը բարձրացնելու համար կազմուած դաւադրութեան մը անյաջողութեան պատճառ եղաւ իր աջարկութեամբ։ Ատոր վրայ սուլթան Համիտի սիրելին դարձաւ Հասան և բարձր պաշտօնների հասաւ։

— Մակեդոնիայէն վերադարձող արձակուած թիւրք զօրքեր Զմիւնի մօտ Մաքրիի մէջ իրենց բանակի հրամատարն ու սպայները զօրանոցին մէջ արգիլած պահեցին, իրենց անվճար մնացած հինգ ամսական թոշակները պահանջելով։ Կառավարիչ փաշան ստիպուեցաւ քաղաքի երեւելիներէն փոխ առնել պէտք եղած գումարը։

— Անգլիական դեսպան սըր Նիքոլաս Օ' Գոնօր Բ. Դրան նորէն յիշեցուց Ատէնի ներքնակողմերի սահմանագծութեան խնդիրը և պնդեց թէ օսմանեան զօրքերը պէտք է բոլորովին քաշուին երթան վեճի առարկայ եղած ամէն տեղերէն ալ ուր տակաւին մնացած են, օսմանեան կառավարութեան տրուած բացարձակ խոստումներին հակառակ։

ՌՈՒՍԵՒՃԱՐՈՆԱԿԱՆ

ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ

Հիւսիսային ծովին մէջ Հիւլլի անգլիացի ձկնորսներին դէմ ուսուական նաւատորմի գործած սխալը որ հրատարակած ենք նախորդ թիւով և որ քիչ մը նաց Անգլիայի և Ռուսիայի միջև պատերազմ ծագեցունել կը սպառնար, խաղաղութեամբ վերջացած է, գէթ առ այժմ։ Ռուսիայի ցարն ընդունեց Անգլիայի երկու պահանջները, որոնք էին ներդրութիւն խնդրել եղածին համար եւ միւսուած ձկնորսներին հատուցում ընել։ Իսկ երկրորդ կէտը՝ որ էր Պալուի ծովի առասկան նաւատորմի յետ դարձունել եւ յանցաւորները պատժել, որոշուեցաւ լաւ։ Հէյր իրաւարար ատեանի ըննութեան յանձնել, ստուգելու համար թէ ինչ պէս եղած էր որ ուսու նաւատորմի սկսեր էր թնդանթ արձակել և Հիւլլի ձկնորսները միւսուած էին։

Մանչուրիայի մէջ ուսուական և ճաքունական բանակներն որոնք մի քիչ հանգիստ առած էին, վերսկսած են այժմ իրենց յարձակումներ եւ քիչ օրէն անհղձակատամարտի մը լուրեր պիտի ստանանք նորէն։

ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԻ ԼՈՒՐԵՐ

Ռուսիայի Մահիլէվ նահանգի Պիշոփա քաղաքէն կիմացունեն որ պահեստի զօրքերը հոկտ. 25ին, որ իրենց դրօշակի տակ կանչուելու երկրորդ օրն էր, կողպեցին Հրեայների բոլոր խանութները և մի քանի տուներ։ Նրեկոյին ալ կը օրակի տուին իրենց կողպատած խանութներէն շատերը։

Բոկաթօշֆէն զօրքեր հասնելով հանդարտեցուցին սարսափահար ժողովուրդը և ձերբակալեցին անկարգութիւն ընողները։ Եղած մնասը 200,000 ռուբլի չափ (կէս միլիոն ֆրանգէն աւելի) կը հաշուեն։

— Թրանսվալի նախկին Հանրապետական տէրութեան հանգուցեալ նախագահ Քրիւկէրի մարմինը, հոլանտական Բողէրտամ-Լոնտոն շոգեհաւային ընկերութեան «Պատահա 2.» շոգեհաւով որ յատկապէս վարձուած էր ստոր համար, հոկտ. 29ին չօգէ-վան չօլանդէն ճամբայ ելած է Քէր երթալու համար։ Թաղումը պիտի կատարուի Թրանսվալի մայրաքաղաքին Բրէյդորի մէջ դեկտ. 16ին։

Տօթէօր Լէյտս, Հարաւ-Արիւսկան նախկին Հանրապետութեան հոլանտական նախկին դեսպանը, Քրիւկէրի մարմինը

պիտի աանի և պօէր ժողովրդի ներքին յացուցիչներին յանձնելով յետ պիտի դառնայ ինք, քանի որ անգլիական կառավարութեան կողմէն տակաւին արգիլուած է իրեն Թրանսվալ մտնել, ինչպէս որ նախագահ Քրիւկէրին ալ արգիլուած էր իր կենդանութեան ատեն Տօթէօր Լէյտս փափաքած է գէթ պիտի չէր վերջին յարգանք մատուցանել այն անձի յիշատակին որի խորհրդակիցն ու բարեկամն եղած էր շարունակ 20 տարի չափ։

ԾԱՆՈՒՑՈՒՄՆԵՐ

ԱԼԵԿՍԱՆԴՐՈՍԻ ՄԷՋ ԱՐԲԵՆՆԻՍԻ
ԲԱԾՆՈՂԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ՈՒՋՈՂՆԵՐԻՆ

Եզրկատար Ալեքսանդրի քաղաքի մէջ, Արմենիայի բաժնորդագրութեան փափաքողներին դիւրութեան համար կը ծանուցանենք որ մեր թերթի տեղի գործակալութիւնը յանձն առած է ճիւղ Թարութիւն Ղազկի (Սարաֆիլի փողոց, «Նոր. Դար») կողմէն անվաճառանցը)։ Մեր հրատարակութիւններ ալ ծախու կը գտնուի իրեն մօտ միւսնոյն գնով ինչ գնով կը ծախուին մեզ մօտ Մարաշիլի մէջ։

ԾԱԽՈՒ ԳԻՐԲԵՐ

Արմենիայի խճագրատան մէջ խու կը գտնուին, ի միջի այլոց, և տեւալ գիրքերը։

Լոռիի մէջ. Նոր Բաղդիւր Գալիւրգարդ Ֆրանսահայ Երկու խոհանարարներ, մանրատառ և եռաթիւ (ամէն մէկ սիւնը 73 տող), որոնց 1061 և Բ. 816 երեսներէ կը բաղկանայ։ Ամէն մէկ բառի առջև համապատասխան հայերէն բառեր գրուելէ զատ՝ անոր զանազան տառերն և գործածութեան ոճեր ալ մանրամասնօրէն բացատրուած են։ Ծառերի (կենդանիներ, գործիքներ, հայրն) առջև գրուած են նաեւ անոնց պատկերներ, աւելի որոշ կերպով նկարագրուած համար զանոնք։ Ֆրանսերէն լեզուով զբաղողներին դիւրութեան ընծայելու նպատակով՝ սոյն Բաղդիւր աշխատասիրողը, Բարձր. իշխան Սինեան, որ ոչ մի չափ չակնկալելէ, երկու հատորին միանգամայն նշանակած է 25 ֆրանկ։

Լոռիի մէջ. Բառարան հայերէն Գալիւրգարդ (հայերէն շատ ոճերի ասացումներին ֆրանսերէն թարգմանութիւններն ալ գրուած են)։ 10 ֆրանկ։

SETH. J. MESROVP. History of the Armenians in India (From earliest times of the present day). 5 fr.

ՏԵՐԵՆ—ԻՍԲԱԳԻՐ
Փ. ԳՈՐԴԱՆԳԱԼԵԱՆ

ՄԱՐՍԵՅԼ

La Girant: François CARRIÈRE
Marseille. — Imprimerie du Midi